

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.01

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.5/10>

Литвиненко О.Ю.

Класичний приватний університет

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЗАСУДЖЕНИХ У КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

У статті зазначено, що стан наукового дослідження правового статусу засуджених в місцях несвободи розглядається нами вперше, оскільки кримінально-виконавча наука поки ще не ставила на порядок денний вивчити дану проблеми. Констатовано, що сучасні процеси реформування кримінально-виконавчої системи України загалом та її пенітенціарної складової, зокрема в умовах світових глобалізаційних процесів зумовлюють актуальність і суспільну значущість наукових досліджень.

Доведено, що сьогодні беззаперечним є твердження, що правовий статус засуджених в місцях несвободи є не тільки ефективним регулятором кримінально-виконавчих правовідносин, а взагалі повністю виконує основну мету покарання – виправлення і ресоціалізацію засуджених та запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами. Виокремлено систему міжнародних на національних НПА, які врегульовують питання правового статусу засуджених осіб в місцях несвободи. Відображено результати опитування засуджених у кримінально-виконавчих установах закритого типу. Обґрунтовано тезу, що не потребує особливих доказів положення, відповідно до якого важливим показником та умовою ефективності відбування засудженими покарання у виді позбавлення волі на певний строк є дотримання персоналом цих установ правого статусу засуджених. Зроблено висновок, що комплексних і таких, які повною мірою розкривають зміст правового статусу засуджених в місцях несвободи, праць як в Україні, так і за кордоном, практично немає, що й виступило додатковим аргументом при написанні даної статті. Узагальнено у кримінально-виконавчій науці України міцно утвердилася позиція, що постійне вдосконалення вітчизняного законодавства та практики його застосування має відбуватися з урахуванням зарубіжного досвіду, що є неодмінним елементом реалізації Україною міжнародних стандартів у сфері захисту прав засуджених.

***Ключові слова:** правий статус, засуджений, місця несвободи, право, персонал, виправлення, ресоціалізація, запобігання.*

Постановка проблеми. Варто зазначити, що серед гострих проблем правового статусу засуджених в місцях несвободи є: проблема адаптації новоприбулих засуджених до умов відбування покарання; неналежна особиста безпека в умовах ізоляції; перенесення катувань та тортур; знущання з боку інших засуджених або персоналу установ виконання покарань тощо.

Вищевказані проблеми створюють передумови оскаржень засудженими порушень їхніх прав до уповноважених суб'єктів на національному й міжнародному рівнях. З цього приводу, ми єдині з позицією вітчизняної вченої Ю. А. Чеботарьової

про те, що «через грубі порушення прав людини і громадянина, Україна займає четверте місце в світі за кількістю звернень до ЄСПЛ» [1, с. 2].

Більше того, зважаючи на шкідливі наслідки ізоляції від суспільства (адже вона часто призводить до деградації особистості та втрати соціально корисних зв'язків), ми у процесі нашого дослідження встановили важливу роль правового статусу засуджених, які відбувають покарання в місцях несвободи в умовах реформування пенітенціарної системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз наукової літератури щодо

проблем правового статусу засуджених в місцях несвободи показав, що вона є не новою, але мало-дослідженою, особливо з часу, коли постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції» від 18 травня 2016 р. № 343 [2]. Міністерству юстиції України була передана вся пенітенціарна система.

Варто також зазначити, на над вирішенням проблем правового статусу засуджених в місцях несвободи активно працювали і працюють як вітчизняні, так і зарубіжні вчені не тільки з галузей кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права (спеціальність 12.00.08), а й учені інших напрямів дослідження (зокрема, науковці спеціальностей 12.00.07 та 12.00.10), що, у свою чергу, підтверджує та посилює актуальність даної розробки, а також визначає її теоретичну та практичну значущість.

Зокрема, в дослідженні вивчено позиції наступних науковців щодо правового статусу засуджених у місцях несвободи: К.А. Автухов, В.А. Бадира, А.І. Богатирьов, Б.М. Головкін, С. Ф. Денисов, Т.А. Денисова, А.П. Гель, І.В. Іваньков, О.Г. Колб А.Л. Колодчиної, О.І. Левченко, О.В. Лісіцков О.В. Лисодєд, М.М. Мінаєв, Ю.О. Новосад, М.С. Пузирьов, Г.С. Семаков, А.Х. Степанюк, В.Г. Хашев В.С. Царюк Ю.А. Чеботарьова, О.О. Шкута, І.С. Яковець та ін.

Метою статті є вивчення стану наукового дослідження правового статусу засуджених в місцях несвободи, зокрема, вирішення наступних завдань:

1) дане дослідження має стимулювати наукове пізнання вітчизняних учених і практиків щодо аналізу правового статусу засуджених в місцях несвободи;

2) дослідження правового статусу засуджених в місцях несвободи дозволить поглибити співробітництво між вітчизняними та зарубіжними вченими;

3) проведення даного дослідження спрямовано на вирішення проблемних питань правового статусу засуджених в місцях несвободи та підвищення результативності діяльності ДКВС України щодо виправлення і ресоціалізації засуджених.

Для досягнення задекларованої мети та отримання належних результатів дослідження, використано таку сукупність методів: історико-правовий, компаративістський, методи формальної логіки.

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що вітчизняні вчені активізували сам

процес його вивчення і вважають, що він відіграє важливу роль як для засуджених, так і персоналу установ виконання покарань, оскільки створює належний порядок і умови для засуджених щодо відбування покарання, а персоналу надає можливість у повному обсязі застосовувати основні засоби виправлення і ресоціалізації засуджених (ч. 3 ст. 6 КВК України).

Виклад основного матеріалу. Питання правового статусу засуджених в місцях несвободи є актуальним для сфери виконання покарань у всіх цивілізованих державах, у яких на законодавчому рівні встановлено, що засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду. Більш того, будучи членом Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), Ради Європи та інших авторитетних міжнародних організацій, кожна із держав-учасниць взяла на себе юридичні зобов'язання привести національне законодавство до загальноновизнаних принципів і норм [3].

Зокрема, Україна ще у 2004 р. прийняла Закон «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [4], а в 2014 р. – «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» [5], які заклали основи видозміни кримінально-виконавчого законодавства з урахуванням вимог і норм європейського права.

Основний регіональний документ у галузі прав людини, а саме Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [6], прийнята Радою Європи 04.11.1950 р., формулює міжнародні стандарти в галузі охорони прав людини. Водночас, зобов'язуючи держави, які ратифікували Конвенцію, брати на себе зобов'язання імплементувати норми щодо захисту цих прав у національне законодавство.

Ураховуючи, що у процесі відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк засуджені обмежуються в таких свободах, як свобода пересування, вибору місця проживання й роду діяльності, у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у ст. 5 прописано, що «нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків, як, зокрема, законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом» [6].

Важливе значення для нашого дослідження є прийняття Національної стратегії у сфері прав людини (затвердженої Указом Президента

України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015) [7], Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки (схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015) [8] та Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України (схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 654-р) [9]. Положення зазначених нормативно-правових актів стратегічного планування, як зауважує вітчизняний учений М. С. Пузирьов, орієнтовано: «по-перше, на підвищення рівня формальних і практичних каналів комунікації між органами державної влади та європейськими й міжнародними партнерами; по-друге, на наближення українського законодавства до стандартів Європейського Союзу; по-третє, на подальше реформування пенітенціарної системи України шляхом впровадження в практику кримінально-виконавчих установ міжнародного досвіду пенітенціарної діяльності та вимог європейських стандартів у сфері виконання покарань і поводження із засудженими» [10, с. 7–8].

Тому, на нашу думку, сьогодні беззаперечним є твердження, що правовий статус засуджених в місцях несвободи є не тільки ефективним регулятором кримінально-виконавчих правовідносин, а взагалі повністю виконує основну мету покарання – виправлення і ресоціалізацію засуджених та запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами.

Варто зазначити, що у кримінально-виконавчій науці правовий статус засуджених в місцях несвободи не набув такого сталого наукового осмислення, яке було б достатнім для адекватного і, тим більш ефективного сприйняття засудженими, які відбувають покарання у виді позбавлення волі на певний строк. З одного боку, засуджена особа, яка прибула в установу виконання покарань, отримала право ознайомитися зі своїми правами і обов'язками. З іншого боку, персонал цих установ зобов'язаний ознайомити засудженого зі своїми правами і обов'язками. Так вимагає чинний КВК України.

На жаль, за даними нашого дослідження і опитування засуджених у кримінально-виконавчих установах закритого типу на запитання «Чи ознайомлені Ви зі своїми правами, обов'язками та законними інтересами?» 76,7 % відповіли «Так», 3,3 % – «Ні» та 20,0 % частково ознайомлені зі змістом свого правового статусу.

Аналізуючи дане опитування засуджених, ми дійшли висновку, що зовсім не потребує осо-

бливих доказів положення, відповідно до якого важливим показником та умовою ефективності відбування засудженими покарання у виді позбавлення волі на певний строк є дотримання персоналом цих установ правового статусу засуджених.

Із цього приводу є влучною позиція вітчизняного вченого О. І. Левченка, який вважає, що «значна частина норм права в конкретному етноментальному (національному) політико-правовому просторі діє не повною мірою, оскільки закріплені ними права і інтереси не відповідають інтересам суб'єктів конкретних правовідносин, орієнтованих на іншу шкалу цінностей і відносин порівняно з цінностями, які держава прагне за допомогою права закріпити й запровадити в реальне життя соціуму» [11, с. 6].

На основі аналізу наукової літератури можна стверджувати, що комплексних і таких, які повною мірою розкривають зміст правового статусу засуджених в місцях несвободи, праць як в Україні, так і за кордоном, практично немає, що й виступило додатковим аргументом при написанні даної статті.

Пристаючи до викладу основного змісту, слід зазначити, що у цьому контексті, як методологічне підґрунтя розгляду правового статусу засуджених в місцях несвободи нами виокремлено наукові праці вітчизняних учених кримінально-виконавчого циклу, зокрема, вагомий внесок у розкриття сутності правового статусу засуджених в місцях несвободи зробила Ю. А. Чеботарьова.

Так, у праці «Правовий статус засуджених до позбавлення волі» вчена зазначає, що зміст правового статусу засуджених викликає певні складнощі в науці кримінально-виконавчого права, оскільки, по-перше, відсутня єдність думок у загальній теорії права з ряду найважливіших аспектів теорії правового становища осіб і ступенем нерозробленості вихідних положень, що характеризують поняття «спеціального правового статусу (становища) особи» як міжгалузевої проблеми; по-друге, на відміну від правових статусів інших категорій громадян України, специфіка правового статусу засуджених пов'язана, перш за все, з реалізацією заходів державного примусу в його найгостріших формах (застосування кримінального покарання) [1, с. 5].

Визнаючи той факт, що у літературі з кримінально-виконавчого права є суперечливі міркування щодо правового статусу засуджених і, які не відповідають загальноновизначеним положенням загальної теорії права, вчена виокремила особливості та надала характеристику правового

статусу людини і громадянина, співвідношення його з поняттям правового статусу засуджених до позбавлення волі [1, с. 38].

Варто відмітити, що окреслені вченою проблемами правового статусу засуджених в місцях несвободи і сьогодні є актуальними у зв'язку з реформуванням (розвитком) пенітенціарної системи України.

Вагомий внесок у розкриття правового статусу засуджених в місцях несвободи внесли вітчизняні вчені А. П. Гель, Г. С. Семаков, І. С. Яковець, які в навчальному посібнику «Кримінально-виконавче право України» у розділ 5 зазначають, що «хоча правовий статус засуджених і базується на загальновизнаному правовому статусі громадян України, проте у зв'язку із засудженням особи він зазнає певної трансформації». Це, на думку вчених, пов'язане із сутністю кримінального покарання і застосуванням до засудженого певних обмежень. Водночас, у даному розділі авторський колектив розглянув питання правового статусу засуджених до окремих видів покарань і дійшов висновку, що правовий статус засуджених в місцях несвободи є підвидом правового статусу засуджених і похідним від останнього. Тому між собою вони співвідносяться як окреме і загальне [12, с. 111, 115].

Інші вітчизняні вчені В. А. Бадира, С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, М. М. Мінаєв, В. Г. Хашев у навчальному посібнику «Кримінально-виконавче право» у темі № 3, розкриваючи правовий статус засуджених, зазначають, що «в період відбування засудженими покарань вони залишаються громадянами України, у зв'язку з чим на них поширюються всі права людини і громадянина, законні інтереси та юридичні обов'язки, як і на всіх інших громадян, за винятком обмежень, які пов'язані з фактом їх засудження». Обсяг та рівень цих обмежень, на думку вчених, залежить від виду покарань, про що наголошували інші вітчизняні вчені, від рішення суду та умов його відбування [13, с. 47].

До речі, вітчизняні вчені І. Г. Богатирьов та О. В. Лісіщков у підручнику «Кримінально-виконавче право України», розкриваючи зміст правового статусу засуджених до кримінальних покарань, вважають його досить складним соціально-правовим явищем у зв'язку з тим, що регулюється він різними галузями законодавства. Більше того, як зазначають вчені, недостатня теоретична розробка проблем правового статусу засуджених є однією з причин того, що в чинному законодавстві та відомчих нормативно-пра-

вових актах деякі права і обов'язки засуджених формулюються нечітко, зокрема права засуджених визначаються так, що їх реалізація інколи ставиться в залежність від розсуду адміністрації [14, с. 107–108]. Наприклад, право засудженого на прогулянку та отримання листування тощо.

Інший авторський колектив підручника «Кримінально-виконавче право України» у розділі 9 «Правове становище засуджених як суб'єктів кримінально-виконавчих відносин» дійшли висновку, що саме правове положення засуджених включає в себе: правовий статус засудженого; загальний правовий статус громадянина; спеціальний правовий статус; індивідуальний правовий статус; міжнародний правовий статус; суб'єктивне право засудженого; законні інтереси засудженого; юридичний обов'язок засуджених та особиста безпека засудженого [15, с. 245].

Варто відмітити, що такий підхід до правового статусу засудженого потребує не тільки окремого пояснення, а й обґрунтування, оскільки у правовій науці правовий статус особи можна розглядати на трьох рівнях: загальному, спеціальному та індивідуальному [15]. Тому запропонований вище поділ правового статусу засудженого в місцях несвободи повинен мати під собою відповідний правовий аналіз. Хоча його існування не може бути запереченим.

У процесі дослідження ми не могли не звернути увагу на підручник «Кримінально-виконавче право України», підготовлений авторським колективом харківських учених (Б. М. Головін, А. Х. Степанюк, О. В. Лисодед та інші), які в розділі 3 розкрили основи правового статусу засудженого, його суб'єктивні права, законні інтереси та юридичні обов'язки, що в цілому кореспондує з предметом нашого дослідження. Варто зазначити, що автори підручника, розкриваючи основи правового статусу засуджених, розуміють його як «закріплену в нормативно-правових актах різних галузей права сукупність їхніх прав, законних інтересів та обов'язків, що залежать від призначеного покарання та їх поведінки в період його відбування» [16, с. 27].

Вагомий внесок у розкриття правового статусу засуджених до позбавлення волі на певний строк зробили також вітчизняні вчені (І. Г. Богатирьов, А. І. Богатирьова, І. В. Іваньков, М. С. Пузирьов, С. В. Царюк) у науковій праці «Трансформація кримінально-виконавчого законодавства України (пенітенціарна доктрина)». Так, одним із пріоритетів зміцнення гарантій захисту прав і свобод осіб, які перебувають в установах виконання

покарань, вчені вважають імплементацію норм Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» [17, 150].

Саме на такі стандарти кримінально-виконавчої діяльності, за визначенням учених, орієнтує міжнародно визнана практика у цій сфері. Тому вони вважають, що такий варіант можна по праву вважати «збалансованим, або оптимальним, за якого суперечності, пов'язані з виконанням та відбуванням покарань, будуть зведені до мінімального рівня» [17, 148].

Відповідні концептуальні судження були розвинуті авторським колективом (І. Г. Богатирьов, М. С. Пузирьов, О. О. Шкута) монографії «Доктрина пенітенціарного права України». У цій науковій праці автори наголосили на тому, що нормативно-правові акти, що регламентують порядок і умови виконання і відбування покарань (зокрема, і правовий статус засудженого), не повинні залежати від соціальної, політичної та економічної кон'юнктури, а повинні гуртуватися на загальнолюдських цінностях, вироблених міжнародними співтовариством положеннях запобігання кримінальних правопорушень в місцях несвободи, поведження із засудженими шляхом дотримання їх законних прав і свобод, на досягненнях науки і практики у цій сфері. Окрім того, як зазначають вчені, дані нормативно-правові акти підлягають постійному перегляду з метою приведення їх у відповідність до Конституції України, Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, практики ЄСПЛ та актів чинного законодавства [18, с. 150–151].

Одним із сучасних наукових досліджень у сфері захисту прав засуджених у виправних колоніях варто назвати наукову роботу О. В. Краснокутського «Міжнародно-правові механізми забезпечення прав засуджених до позбавлення волі», у якій дослідником уперше надано характеристику ознакам системності міжнародних механізмів забезпечення прав засуджених шляхом виявлення історичних закономірностей їх формування та визначення нормативних особливостей міжнародних механізмів, а також сформульовано авторське визначення поняття «міжнародні механізми забезпечення прав засуджених», в основу якого покладена здатність механізму здійснювати зворотний регулюючий вплив на правовідносини [19, с. 5].

У процесі нашого дослідження нами опрацьовано наукову працю А. Л. Колодчиної та О. І. Бога-

тирьової «Прокуратура як суб'єкт реалізації Україною міжнародних стандартів у сфері захисту прав засуджених у місцях несвободи», де автори монографії, підтримуючи судження вітчизняних учених щодо правового статусу засуджених до покарання у виді позбавлення волі на певний строк, вважають, що «на реалізації Україною міжнародних стандартів у сфері захисту прав засуджених у місцях несвободи суттєво вплинуло нормативно-правове, організаційне та наукове їхнє забезпечення» [20, с. 22]. Додатковим аргументом своєї позиції поіменовані вчені вказали, зокрема на Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» [21].

Інший український учений Ю. О. Новосаду своїй роботі «Прокуратура України як учасник кримінально-виконавчої діяльності» зазначає, що «не підлягає жодного сумніву, що в місцях позбавлення волі людина залишається громадянином і має право на дотримання його прав і законних інтересів, що витікає, зокрема, із правового статусу засудженого (ст. 7 КВК України)» [22, с. 7–8].

Отож, у будь-якому разі, у кримінально-виконавчій науці України міцно утвердилася позиція, що постійне вдосконалення вітчизняного законодавства та практики його застосування має відбуватися з урахуванням зарубіжного досвіду, що є неодмінним елементом реалізації Україною міжнародних стандартів у сфері захисту прав засуджених.

Варто зазначити, що вагомий внесок у розкриття правового статусу засуджених в місцях несвободи зробив авторський колектив харківських учених (К. А. Автухов, А. П. Гель, О. Г. Колб та ін.) у праці «Права та законні інтереси засуджених до позбавлення волі в умовах реформування Державної кримінально-виконавчої служби України» [23].

Сучасний науковий дискурс даної праці репрезентує кілька підходів до розв'язання цієї проблеми. По-перше, це дослідження теоретичних і практичних питань реалізації прав і законних інтересів засуджених до позбавлення волі в умовах реформування Державної кримінально-виконавчої служби України. По-друге, це теорія та практика реалізації засудженими права на правову допомогу, на особисту безпеку, на освіту, на працю, виборчі, медичні та сімейні права. По-третє, це надання низки пропозицій щодо змін до законодавства, яке регулює порядок виконання досліджуваного виду покарання [23, с. 2].

Висновки. Отже, проведений нами аналіз стану наукового дослідження правового статусу засуджених в місцях несвободи засвідчив, що вітчизняні вчені активізували сам процес його вивчення і вважають, що він відіграє важливу роль як для засуджених, так і персоналу установ

виконання покарань, оскільки створює належний порядок і умови для засуджених щодо відбування покарання, а персоналу надає можливість у повному обсязі застосовувати основні засоби виправлення і ресоціалізації засуджених (ч. 3 ст. 6 КВК України).

Список літератури:

1. Чеботарьова Ю. А. Правовий статус засуджених до позбавлення волі: Автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків : ХНУВС, 2005. 22 с.
2. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.05.2016 р. № 343. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/343-2016-п> (дата звернення: 19.08.2023).
3. Спільна програма комісії Європейських співтовариств: Ради Європи у галузі реформи правової системи, місцевого самоврядування та правоохоронної системи України. Доповідь про місії експертів Ради Європи в Україну, у червні та серпні 1996 року. Страсбург-Київ: Правовий директорат Ради Європи, 1996. 92 с.
4. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. Ст. 367.
5. Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів: Закон України від 08.04.2014 р. № 1186-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 23. Ст. 869.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: прийнята Радою Європи 04.11.1950 р., ратифікована Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 20.08.2023).
7. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 25.08.2015 р. № 501/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/501/2015> (дата звернення: 16.07.2023).
8. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки: Указ Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> (дата звернення: 09.09.2023).
9. Про схвалення Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 р. №654 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80> (дата звернення: 09.03.2023).
10. Пузирьов М.С. Порівняльний аналіз виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк в Україні та зарубіжних країнах: монографія. Київ: ВД «Дакор». 2018. 514 с.
11. Левченко О.І. Проблеми правового регулювання суспільних відносин: загальнотеоретичні аспекти» Луган. Держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О Дідоренка, 2012. 528 с.
12. Гель, А.П., Семаков Г.С., Яковець І.С. Кримінально-виконавче право України»: Навч. посібник / за ред. проф. А.Х Степанюка. К.: Юрінком Інтер, 2008. 624 с.
13. Бадира В.А., Денисов С.Ф., Денисова Т.А., Мінаєв М.М, Хашев В.Г. Кримінально-виконавче право України»: Навч. посібник / за ред. проф. Т.А. Денисової. К. : Істина, 2008. 400 с.
14. Богатирьов І.Г., Лісіцков О.В. Кримінально-виконавче право України: Підруч. Модульно-рейтинговий курс для студентів, курсантів та слухачів вищ. юрид. навч. закл. III- IV рівні акредитації. 2- вид. К.: ВД «Дакор», 2014. 376 с.
15. Кримінально-виконавче право України: підручник: у 2-х т. / Музика А. А., Конопельський В. Я., Письменський Є. О. та ін.; за заг. ред. Є. Ю. Бараша. Київ: Нац. акад. внутр. справ, ФОП Кандиба Т. П., 2018. Т. 1. 364 с.
16. Кримінально-виконавче право України : підручник/ Б.М. Головкін, А.Х Степанюк, О. В. Лисодед та інш. за заг. ред Б.М. Головкіна, А.Х. Степанюка. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків: Право, 2019. 288с.
17. Трансформація кримінально-виконавчого законодавства України (пенітенціарна доктрина) / [Богатирьов І. Г., Богатирьов А. І., Іваньков І. В., Пузирьов М. С., Царюк С. В.]. К. : ВД «Дакор», 2014. 156 с.
18. Богатирьов І. Г. Доктрина пенітенціарного права України : моногр. / Богатирьов І. Г., Пузирьов М. С., Шкута О.О. К.: ВД «Дакор», 2017. 236 с.
19. Краснокутський О.В. «Міжнародно-правові механізми забезпечення прав засуджених до позбавлення волі» : Автореф... дис. канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків: Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса. 2019. 20 с.
20. Колодчина А. Л., Богатирьова О. І. Прокуратура як суб'єкт реалізації Україною міжнародних стандартів у сфері захисту прав засуджених у місцях несвободи: монографія / за заг. ред. доктора юри-

дичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України І. Г. Богатирьова. Київ: ВД «Дакор», 2021. 198 с.

21. Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів: Закон України від 08 квіт. 2014 р. № 1186-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1186-18#Text> (дата звернення: 01.09.2023).

22. Новосад Ю.О. Прокуратура України як учасник кримінально-виконавчої діяльності»: монографія. Луцьк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2019. 426 с.

23. Права та законні інтереси засуджених до позбавлення волі в умовах реформування Державної кримінально-виконавчої служби України: монографія / К.А. Автухов, А.П. Гель, О.Г. Колб та ін.; за заг. ред. А.Х. Степанюка. Харків: Право, 2015. 246 с.

Lytvynenko O.Yu. STATE OF RESEARCH OF THE LEGAL STATUS OF CONVICTS IN THE CRIMINAL AND EXECUTIVE LAW OF UKRAINE

The article states that the state of scientific research on the legal status of convicts in places of imprisonment is considered by us for the first time, since the criminal justice science has not yet put the study of this problem on the agenda. It has been established that the modern processes of reforming the criminal-executive system of Ukraine in general and its penitentiary component, in particular in the conditions of world globalization processes determine the relevance and social significance of scientific research.

It has been proven that today the statement that the legal status of convicts in places of deprivation of liberty is not only an effective regulator of criminal-executive legal relations, but in general fully fulfills the main purpose of punishment – the correction and resocialization of convicts and the prevention of new criminal offenses by both convicts and other persons. The system of international and national NPAs, which regulate the issue of the legal status of convicted persons in places of deprivation of liberty, is distinguished. The results of a survey of convicts in closed penal institutions are shown. The thesis that does not require special evidence of the provision, according to which an important indicator and condition for the effectiveness of convicts serving a sentence of imprisonment for a certain period of time, is the observance of the legal status of convicts by the personnel of these institutions is substantiated. It was concluded that there are practically no comprehensive and such works that fully reveal the content of the legal status of convicts in places of detention, both in Ukraine and abroad, which was an additional argument when writing this article. In general, the position that the constant improvement of domestic legislation and the practice of its application should take place taking into account foreign experience, which is an indispensable element of Ukraine's implementation of international standards in the field of the protection of the rights of convicts, has been firmly established in the penal science of Ukraine.

Key words: right status, convict, places of imprisonment, law, personnel, correction, resocialization, prevention.